

از گذشته نه چندان دور

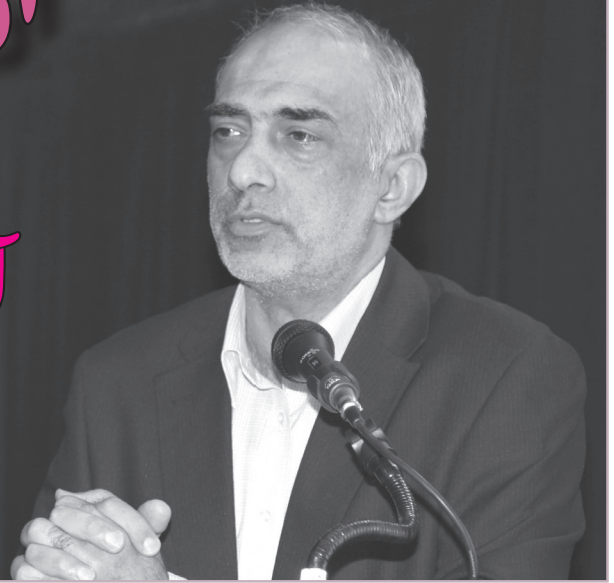
تا

آینده بسیار نزدیک

در گفتگو با

اکبر سهیلی پور

مدیر عامل سازمان حسابرسی

سابل

موضوع کانونی که برای شماره آینده حسابرس در نظر گرفته‌ایم توانمندسازی حرفه حسابداری و حسابرسی، آموزش و توسعه نیروی انسانی است؛ موضوعی که تردیدی برای ما باقی نمی‌گذارد که نظر شما را درباره آن جویا شویم. و ممنونیم که شما هم این فرصت را به ما دادید. اما نخستین پرسش من اینکه: به نظر شما طی سی سال گذشته به‌طور مشخص، چه پیشرفت‌هایی در حرفه حسابداری اتفاق افتاده که این حرفه را در مقایسه با وضعیت آن قبل از انقلاب متمایز می‌سازد؟

سهیلی پور

نخست سلام می‌کنم به خوانندگان مجله و تشکر می‌کنم از اینکه «حسابرس» را به‌عنوان یکی از منابع مطالعاتی خود برگزیده‌اند. یک تشکر سریع هم از اداره‌کنندگان و همکاران «حسابرس» دارم که با پشتکار به انتشار آن تداوم بخشیده‌اند؛ دوره تناوب انتشار آن را از سه ماه یکبار به دو ماه تغییر داده‌اند و بیشتر موضوع‌هایی را مطرح می‌کنند و به اطلاع‌رسانی در زمینه‌هایی می‌پردازند که دل مشغولی حرفه حسابداری و بالطبع دانشجویان و پژوهشگران این رشته است. برمی‌گردم به پاسخ پرسش نخست شما که به ناچار کمی طولانی خواهد بود. به این منظور باید تحولات سی سال گذشته را با آخرین وضعیت حرفه قبل از انقلاب مقایسه کنیم. آنچه که همه می‌دانیم این است که تعداد دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی در رشته حسابداری در آن زمان بسیار محدود بود و در آن میان تنها دانشکده نفت بود که دوره کارشناسی ارشد برگزار می‌کرد. حال اگر کسی می‌خواست به تحصیل تا سطح دکترا ادامه دهد یا باید به خارج از کشور می‌رفت یا در رشته دیگری ادامه تحصیل می‌داد. انتشارات حسابداری هم همین وضع را داشت و اگر نبودند معدود استادانی در پایه آقایان دکتر حسن سجادی‌نژاد، اسماعیل عرفانی، دکتر عزیز نبوی و دکتر فضل‌الله اکبری برخی دیگر که اکنون دیگر در میان ما نیستند، همان تعداد تألیفات و انتشارات محدود-البته در زمان خود معتبر- را هم نداشتیم.

سازمانی دست یافت که یکی از نتایج آن همکاری شماری از متخصصان مجرب حرفه و دانشگاهیان با این سازمان بود که به توسعه فعالیتهای حرفه و از جمله ترجمه، تألیف و انتشار نزدیک به ۲۰۰ کتاب و نشریه منتهی شد. برای اولین بار استانداردهای ملی تدوین گردید و امکان تولید اطلاعات یکنواخت با قابلیت مقایسه و ... فراهم آمد.

با تشکیل جامعه حسابداران رسمی ایران، فعالیت عرفی حسابرسی (بخش خصوصی) از پشتیبانی قانونی برخوردار شد و به توسعه بازار این بخش منتهی شد؛ به طوری که در زمان حاضر درآمد مؤسسه‌های حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران (بخش خصوصی) (براساس مجموع درآمد ابرازی این مؤسسه‌ها) از مجموع مبالغ قراردادهای مربوط، ۷۵ درصد و درآمد سازمان حسابرسی ۲۵ درصد کل پرتفوی حسابرسی را تشکیل می‌دهد.

تحول چشمگیر دیگر در حسابداری حرفه‌ای از تحولات کمی و کیفی در آموزش حسابداری و توسعه دوره‌های تکمیلی تا سطح دکتری در دانشگاه‌های کشور سرچشمه می‌گیرد که به‌ویژه در این میان کوششهای شماری از دانشگاهیان اهمیت درخور توجهی داشته است.

سازمان

این پیشرفتها چه آثار و دستاوردهایی داشته است؟

بیشتر کسانی که

در پیشرفت سازمان

سهیم بوده اند

یا در سازمان باقی مانده اند

و یا

عضو جامعه اند

استانداردهای لازم‌الاجرای برخوردار از پشتیبانی قانونی هم نداشتیم، از این رو حسابرسان، هر استاندارد را به دلخواه مبنای رسیدگی‌های‌شان قرار می‌دادند و استفاده‌کنندگان را به «استانداردهای متداول» ارجاع می‌دادند، که نتیجه آن مقایسه‌ناپذیری نسبی صورتهای مالی بود. تعدادی مؤسسه حسابرسی هم فعالیت می‌کردند که در میان آنها برخی سالهای به‌نسبت طولانی‌تری فعالیت داشتند و از اعتبار نسبی هم برخوردار بودند. برخی مؤسسه‌های حسابرسی بین‌المللی هم در ایران نمایندگی داشتند که بیشتر حسابرسی شرکت‌های خارجی و نمایندگیهای آنها را انجام می‌دادند. در آن زمان شرکت سهامی حسابرسی هم بود که حسابرسی شرکت‌های دولتی را انجام می‌داد. تا آنکه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی با مصادره و تحت سرپرستی قرار گرفتن برخی از شرکتها و به‌هم‌ریختگی وضعیت مالی آنها لزوم توجه به حسابرسی بیشتر شد. افزون بر این با رفتن شرکای خارجی مؤسسه‌های بین‌المللی حسابرسی از ایران، بسیاری از کارکنان باتجربه آنها به استخدام مؤسسه‌ها و شرکت‌های دولتی و نیمه‌دولتی که به اقتضای شرایط جدید به‌وجود آمده بودند، درآمدند.

در این دوره سه مؤسسه حسابرسی تأسیس شد؛ مؤسسه حسابرسی سازمان صنایع ملی و سازمان برنامه (تأسیس ۱۳۵۹)، حسابرسی بنیاد مستضعفان (تأسیس ۱۳۵۹) و حسابرسی شاهد (تأسیس ۱۳۶۲). شرکت سهامی حسابرسی هم که از سال ۱۳۵۰ به‌صورت دولتی تشکیل شده بود با ظرفیت جدید و با امکانات خاص فعالیتهای خود را سازماندهی کرد.

هر یک از این مؤسسه‌ها علاوه بر انجام حسابرسی و ارائه خدمات اعتباربخشی، تلاش گسترده‌ای هم در زمینه انتشارات، پژوهش و تحقیقات به‌عمل آوردند، به‌نحوی که علاوه بر ترجمه و ترویج استانداردهای بین‌المللی که هنوز در سطح بین‌المللی به فراگیری امروز نبود، استانداردهای امریکایی و انگلیسی را هم مورد بررسی قرار دادند، آنها را ترجمه کردند و در اختیار علاقه‌مندان گذاشتند. تا اینکه بعدها (سال ۱۳۶۶) با ادغام این چهار مؤسسه سازمان حسابرسی تشکیل شد. در این سازمان بود که برای اولین بار تدوین استانداردهای ملی متولی پیدا کرد و حسابرسی در بخشهای دولتی و وابسته به دولت به این سازمان واگذار شد و امر حسابرسی به نوعی انسجام

بر اساس اطلاعات موجود

ضریب نفوذ حسابرسی در

شرکتها و مؤسسه‌های اقتصادی

حدود ۱۰ درصد است

ایران هم با همکاری همکاران سازمان حسابرسی انجام گرفت. در خور ذکر است که بیشتر کسانی که در پیشرفت سازمان سهیم بوده‌اند، یا در سازمان باقی مانده‌اند و یا عضو جامعه‌اند و اکثریت حسابداران حرفه‌ای عضو جامعه (بخش غیردولتی) را تشکیل می‌دهند و ما همچنان در سازمان می‌کوشیم به نقشی که طی ۳۰ سال گذشته در راستای توسعه حرفه ایفا کرده‌ایم تداوم ببخشیم.

سازمان

با تشکیل جامعه حسابداران رسمی ایران چه تغییراتی در حرفه حسابداری پیش آمد. ارزیابی کلی شما از عملکردها و دستاوردها یا کاستیهای جامعه حسابداران چیست؟

سهیلی پور

با تشکیل جامعه حسابداران رسمی ایران، بخش عمده‌ای از حسابرسی شرکتها و مؤسسه‌های اقتصادی به بخش خصوصی واگذار شد. به‌طور کلی هم سیاست سازمان این است که متناسب با افزایش ظرفیت ارائه خدمات حرفه‌ای در بخش خصوصی به تدریج از حجم کارهای سازمان بکاهد. هدف دیگر سازمان تنوع بخشیدن به خدماتی است که ارائه می‌دهد. در این راه هم پیشرفت قابل ملاحظه‌ای داشته است. شاخصی که می‌توان برای این پیشرفت عرضه کرد این است که در آغاز فعالیت سازمان تعداد گزارش‌هایی که به‌طور متوسط برای هر شرکت عرضه می‌شد ۱/۱ گزارش بود، در حالی که این شاخص تا این زمان به‌طور متوسط به ۳/۳ رسیده است و برآورد می‌شود که بیش از این هم افزایش یابد. یک مشکل در زمان حاضر این است که ضریب نفوذ حسابرسی در شرکت‌های مشمول بسیار پایین است. هر چند که آمار تعداد شرکتها و مؤسسه‌های اقتصادی که قبلاً به‌وسیله سازمان رسیدگی می‌شد و تعداد اندکی که در اوایل انقلاب توسط بخش غیردولتی حسابرسی می‌شدند نزدیک ۲,۵۰۰ شرکت بود که در زمان حاضر به بیش از ۲۶,۰۰۰ شرکت رسیده

سهیلی پور

از تأثیر یک یک تحولاتی که پیش از این به آنها اشاره کردم، که بگذریم، در تصویری کلی می‌توان گفت این پیشرفت‌ها به رشد فرهنگ حسابخواهی انجامیده؛ اتکا به صورتهای مالی را به‌صورت درخور توجهی رواج داده و از آن طرف حسابدهی را الزام‌آورتر ساخته است؛ سطح دانش حسابداران به سطح بین‌المللی نزدیک شده و به صورتهای مالی نزد مراجع بین‌المللی اعتبار بخشیده است.

آثار پیشرفت‌های ذکر شده در سطح سازمان حسابرسی در گزارش‌های حسابرس مستقل آشکار است. افزایش چشمگیر تعداد گزارش‌های حسابرس مستقل با نظر «مقبول» نسبت به سالهای آغاز فعالیت سازمان حسابرسی، و بالطبع کاهش قابل ملاحظه گزارش‌های با نظر «مردود» و یا با نظر «عدم اظهار نظر» نشان‌دهنده تغییرات یادشده در محیط گزارشگری مالی ایران است و بیانگر بهبود سطح حسابدهی در مؤسسه‌های اقتصادی.

سازمان

مواردی هم بوده که نسبت به قبل عقب رفته باشیم یا نه؟

سهیلی پور

نه؛ به نظر من نه.

سازمان

به نظر شما در چه مواردی می‌توانستیم پیشرفت کنیم و نکردیم؟

سهیلی پور

شاید می‌شد پیشرفت‌های دیگری هم داشته باشیم، اما آنچه مشخص است با توجه به تحولات سریع فناوری اطلاعات، در زمینه استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی با وضعیت مطلوب فاصله داریم.

سازمان

سازمان حسابرسی در هر یک از جهات یادشده چه نقش یا سهمی داشته است؟

سهیلی پور

با تشکیل سازمان حسابرسی شماری از اعضا و صاحب‌نظران برجسته حرفه و متخصصان رشته‌های مرتبط به این سازمان پیوستند که در با گرفتن و توسعه فعالیت‌های سازمان مشارکت داشتند. طراحی تأسیس و تشکیل جامعه حسابداران رسمی

بخش خصوصی واگذار کرده باشد.

البته ما امیدواریم جامعه حسابداران رسمی آنقدر از نظر عملکرد توسعه یابد و شفاف عمل کند که بتواند بازوی نظارتی قوی برای دولت باشد. متأسفانه بعضی دیگر، فعالیت حرفه‌ای سازمان حسابرسی را در تضاد با منافع خود ارزیابی می‌کنند و با نسبت دادن کارهای ناکرده به سازمان، سعی در دستیابی به هدفهای خود دارند. متأسفم که به نمونه‌ای از اینگونه موارد اشاره کنم. در یک مورد که سازمان حسابرسی حق الزحمه حسابرسی شرکتی را ۳۷ میلیون تومان برآورد کرده، و یکی از مؤسسه‌های بخش خصوصی همان کار را با ۳۵ میلیون تومان انجام داده است، حسابرسی سال بعد با ۲/۵ میلیون تومان انجام شده؛ یا بهتر بگویم با این مبلغ صرفاً گزارش حسابرسی تهیه شده است. همین دوستان سازمان را به پایین نگاه داشتن حق الزحمه (نرخ شکنی) متهم می‌کنند.

در سال گذشته ادعایی بر علیه سازمان حسابرسی مطرح شده بود که این سازمان نزدیک به ۴۰۰ شرکت را که بخش خصوصی حرفه حسابرسی می‌کرده از بخش خصوصی گرفته و هنوز هم در مقاله‌های خود به همان اطلاعات اشاره می‌کنند، در حالی که اطلاعات رسمی مستند نشان‌دهنده آن است که از سال ۱۳۸۱ به بعد، هر سال کارهای سازمان نسبت به سال قبل از آن کاهش یافته و از بیش از ۱۸۰۰ شرکت به ۹۴۶ شرکت رسیده است. مناسب می‌دانم به‌منظور تدقیق گفته‌هایم این اطلاعات را در اختیار شما بگذارم:

سال	تعداد شرکت مورد رسیدگی
۱۳۸۱	۱۹۶۶
۱۳۸۲	۱۷۰۵
۱۳۸۳	۱۳۷۹
۱۳۸۴	۱۲۳۲
۱۳۸۵	۱۱۷۹
۱۳۸۶	۱۱۱۴
۱۳۸۷	۱۰۴۲
۱۳۸۸	۱۰۱۳
۱۳۸۹	۹۷۸
۱۳۹۰	۹۴۷
۱۳۹۱	۹۲۸

است، براساس اطلاعات موجود ضریب نفوذ حسابرسی در شرکتها و مؤسسه‌های اقتصادی حدود ۱۰ درصد است.

مشکل دیگر نبود قوانینی است که بتواند پشتیبان استقلال حسابرسان باشد. نبود تناسب بین میزان حق الزحمه حسابرسی و حجم کاری که باید برای رسیدگیها انجام گیرد، که یکی از پیامدهای آن نرخ شکنی یا قبول انجام کار با حق الزحمه‌های توجیه‌ناپذیر است، از دیگر مشکلات موجود می‌باشد. این مشکل در بازار خدمات حرفه‌ای بین‌المللی هم وجود دارد. البته در جامعه حسابداران رسمی ایران مشکلات دیگری هم وجود دارد که به‌طور سنتی اغلب نهادهای مدنی تازه تأسیس در آغاز با چنین مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند و در این موارد زیاد جای نگرانی نیست.

سازمان

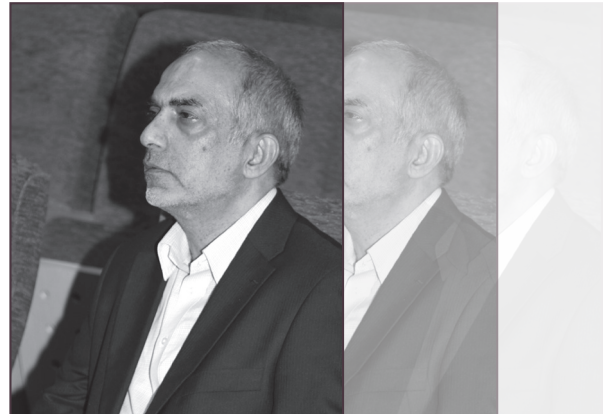
پرسشی دیگر که داریم، اما درخواستمان این است که تا حد امکان، در مقام یک حسابدار رسمی به آن پاسخ دهید، نه به‌عنوان رئیس هیئت عامل و مدیر عامل سازمان؛ و آن اینکه، هم در سازمان و هم در جامعه، ابهامهایی در مورد مناسبات و روابط این دو نهاد با یکدیگر و هم در مورد مقایسه نقش و وظایف آنها مطرح است. محتوای این ابهامها چیست؟ پیامدهای آن کدام است؟ شما آن را چگونه ارزیابی می‌کنید و چه راه‌حلی برای برطرف کردن آن به‌نظرتان می‌رسد؟ ببخشید که سؤال خیلی طولانی شد.

سهیلی پور

من چنین نظری ندارم؛ به شرطی که جامعه حسابداران رسمی را مجموعه ۲,۰۰۰ نفر حسابدار رسمی شاغل و غیرشاغل در نظر بگیریم که بسیاری از آنها یا از پایه‌گذاران سازمان حسابرسی بوده‌اند، یا در زمانهایی در پیشرفت سازمان نقش داشته‌اند و با تجارب خود را در سازمان کسب کرده‌اند. مگر اینکه منظورتان افرادی باشند که به‌هر دلیل با برخی از خط‌مشی‌های سازمان مخالفند. به هر حال در این میان شماری معتقدند حسابرسی باید صرفاً به‌وسیله بخش خصوصی انجام شود و نه بخش دولتی؛ و در این زمینه دلایلی هم ارائه می‌کنند.

اگر چه ما در سازمان حسابرسی با برخی از دلایل آنها موافق نیستیم، اما به نظرات ایشان احترام می‌گذاریم. منتها فرض ما این است که دولت زمانی می‌تواند امر نظارت را به بخش غیردولتی واگذار کند که قبلاً فعالیت‌های اقتصادی مربوط را به

آنچه که در زمان حاضر در دستور کار
سازمان حسابرسی قرار دارد
استفاده از نرم‌افزارهای حسابرسی است که
می‌تواند راهگشای استفاده از
فناوری اطلاعات در بخش خصوصی هم باشد

خصوصی هم باشد. تحقیقات و مطالعات جدیدی هم در سازمان حسابرسی در جریان است که در جای خود می‌تواند بر پیشرفت و توسعه حسابرسی بخش خصوصی نیز تحرک ببخشد. منظورم به اختصار این است که با انسجام بیشتر، در زمینه توسعه کل حرفه بکوشیم.

سازمان

فکر می‌کنید شرایط و آمادگیهای لازم برای پیش گرفتن چنین خط‌مشی‌هایی وجود دارد؟

سهیلی پور

نتیجه انتخابات شورای پنجم جامعه در مجموع بیانگر آن است که اکثریت حسابداران رسمی عضو جامعه با رویکردهایی که در پاسخ پرسش قبلی شما مطرح کردم همراهند.

سازمان

در راستای تحقق این موضوع چه باید کرد؟

سهیلی پور

باید علت اختلاف نظرها را در راستای تعدیل و برطرف کردن تا حد ممکن آنها بررسی کرد؛ فضایی مناسبتر برای همراهی‌های بیشتر سامان داد؛ در راه شناخت واقع‌بینانه کاستیها و روشهای بهبود بخشیدن به آنها کوشید؛ و به جستجوی راهکارهایی که اصلاح مقررات مغایر فعالیتهای پذیرفته‌شده حرفه‌ای را هموار سازد پرداخت.

سازمان

باز هم از شما و صرف وقتتان بسیار سپاسگزاریم و
برایتان آرزوی موفقیت داریم.

سازمان

از گذشته گفتیم، اجازه بدهید از آینده بپرسم. حرفه حسابداری دارد به چه سمتی می‌رود؟

سهیلی پور

علاقه‌مندم پرسش شما را با قدری تغییر در مضمون آن پاسخ دهم؛ به این صورت که حرفه حسابداری مستقل نیاز دارد به سوی افزایش ضریب نفوذ حسابرسی در شرکتها و مؤسسه‌های اقتصادی، بالا بردن انتظارات جامعه در زمینه حسابخواهی و تقویت احساس مسئولیت در زمینه حسابدهی؛ عرضه خدمات متنوع، ارتقای کیفی خدمات و ارتقای دانش حسابرسی حساب‌رسان حرکت کند.

سازمان

در این زمینه جامعه و سازمان چه خط‌مشی‌هایی را باید دنبال کنند؟

سهیلی پور

نخست اینکه با ترکیب جدید شورای عالی جامعه حسابداران رسمی پیش‌بینی می‌شود هماهنگی اثرگذارتری در حرفه شکل گیرد. در این صورت می‌توان نیازها و مشکلات محدودکننده فعالیت جاری مؤسسه‌های حسابرسی و حسابداران رسمی را به‌نحو روشنتری شناخت و بررسی کرد. شیوه‌های تقویت استقلال حرفه و ارتقای کیفیت خدمات را پیش‌گرفت و روشهای افزایش درآمد مؤسسه‌های حسابرسی و حسابداران رسمی را جستجو کرد. اما آنچه که در زمان حاضر در دستور کار سازمان حسابرسی قرار دارد استفاده از نرم‌افزارهای حسابرسی است که می‌تواند راهگشای استفاده از فناوری اطلاعات در بخش